

Rapportage van het onderzoek vliegroutes en foerageergebieden van vleermuizen, te Limmen (NH).

Opdrachtgever: Ontwikkelingsbedrijf de Limmer Strandwal CV
Rijksweg 162B
1906 BM Limmen

Projectnummer: 191649

Versienummer: 1.0

Plaats, datum: Dordrecht, 31 oktober 2019

Auteur: N. van Wijngaarden, MSc.

Paraaf:

Controleur: G. Kalkman, BSc.

Paraaf:

Inhoudsopgave

	pagina
1 Inleiding	3
1.1 Aanleiding.....	4
1.2 Doel	4
1.3 Wettelijk kader.....	4
1.4 Definities leefgebied-functies voor vleermuizen	4
2 Inventarisatie van de huidige natuurwaarden (soortbescherming)	6
2.1 Veldonderzoek.....	6
3 Effectbeoordeling en conclusie.....	10
4 Literatuur- en websitelijst	11

1 Inleiding

In opdracht van Ontwikkelingsbedrijf de Limmer Strandwal CV heeft BK Bouw- & Milieuadvies B.V. in het jaar 2019 (nader) ecologisch onderzoek uitgevoerd ter plaatse van de projectlocaties (hierna: het projectgebied).

De directe omgeving bestaat uit het dorp Limmen (Noord-Holland) en omliggend landelijk gebied.

Binnen het project zijn tijdens de Quicksan 6 deelgebieden bezocht, deze locaties zijn onderzocht op de aanwezigheid van vleermuisvliegroutes en foerageergebieden.

Locatie E- verdacht vanwege de aanwezigheid van vanwege meerdere bomenrijen en open velden, die mogelijk verwijderd moeten worden.

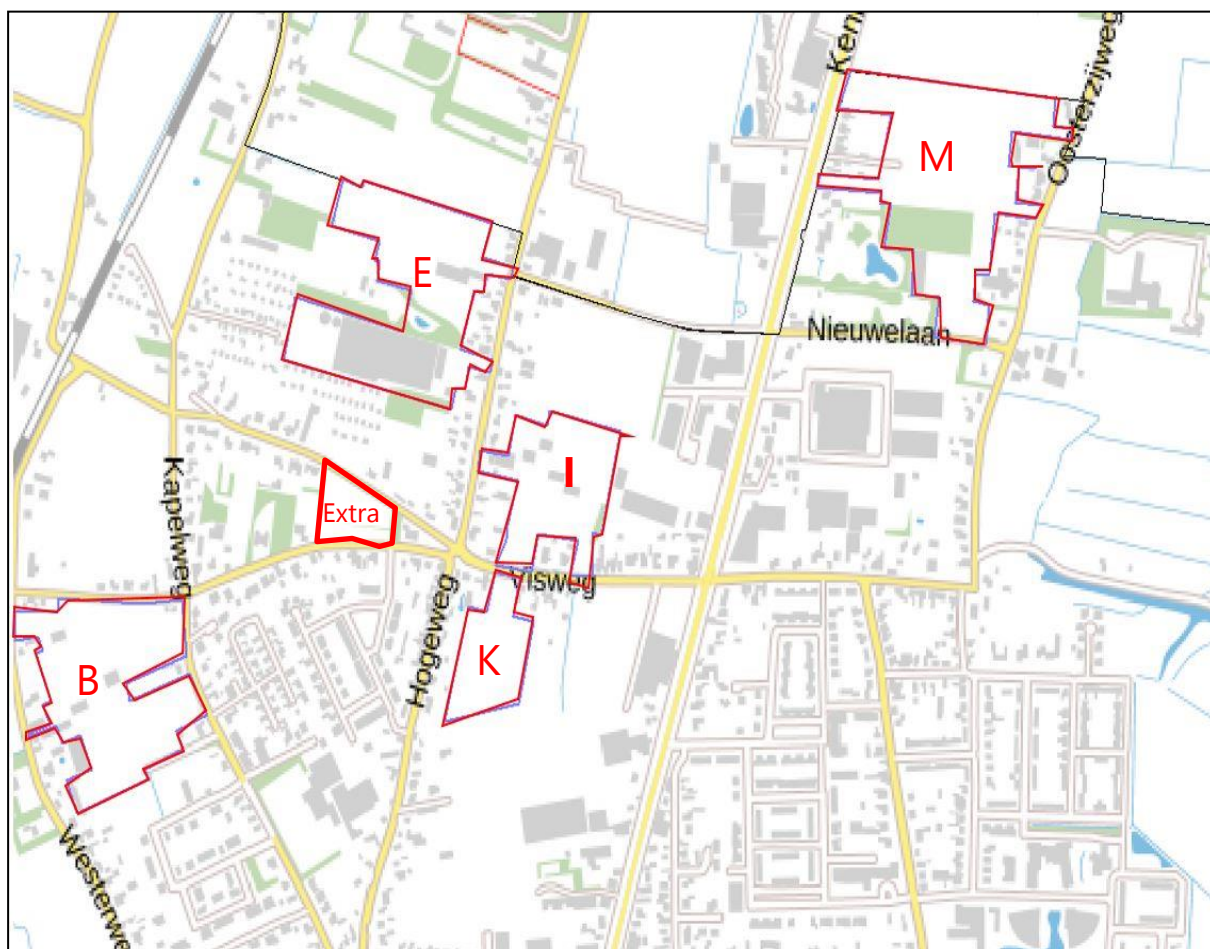
Extra locatie- verdacht vanwege de aanwezigheid van bomenrij die ten behoeven van het projectplan verwijderd moeten worden.

Locatie I- verdacht vanwege de aanwezigheid van vanwege meerdere bomenrijen, die mogelijk verwijderd moeten worden.

Locatie M- verdacht vanwege de aanwezigheid van vanwege meerdere bomenrijen en open velden, die mogelijk verwijderd moeten worden.

Locatie B- verdacht vanwege de aanwezigheid van vanwege open velden, die mogelijk verwijderd moeten worden.

Locatie H- verdacht vanwege de aanwezigheid van vanwege open velden, die mogelijk verwijderd moeten worden.

Figuur 1: Projectlocaties

1.1 Aanleiding

In het kader van de realisatie van nieuwbouwwoningen, is een quickscan flora en fauna uitgevoerd op deze locatie. Uit de quickscan flora en fauna blijkt dat de locaties geschikt zijn voor de functies van vliegroutes en foerageergebieden voor vleermuizen. Onderzoek naar de aanwezigheid van migrerende en foeragerende vleermuizen is noodzakelijk.

1.2 Doel

Het doel van het onderzoek is om mogelijke vliegroutes en foerageergebieden van vleermuizen in kaart te brengen. Vleermuizen zijn een zwaar beschermde soort die de Wet natuurbescherming niet verstoord of gedood mogen worden.

1.3 Wettelijk kader

Op 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming in werking getreden, vleermuizen hebben in de wet hun strikt (zwaar) beschermde status behouden. Bij te verwachten negatieve effecten op individuele dieren, vaste verblijfplaatsen, belangrijke vliegroutes en essentieel foerageergebied is het aanvragen van een ontheffing noodzakelijk. De zogenaamde "functionele leefomgeving" is beschermd. Dat zijn de essentiële vliegroutes of foerageergebieden, die nodig zijn om een verblijfplek te laten functioneren. Vleermuisonderzoek nodig is. Op basis van de zorgplicht is iedere initiatiefnemer verplicht om te onderzoeken of er als gevolg van zijn/haar project vleermuizen verstoord worden. Bij het aanvragen van een ontheffing is kennis van het voorkomen van een soort en de functies die het betreffende gebied voor vleermuizen vervult nodig.

1.4 Definities leefgebied-functies voor vleermuizen

In het tekstkader op de volgende pagina worden de definities gegeven van de belangrijke functies die een gebied kan hebben voor vleermuizen. De veldbezoeken zijn gericht op het al dan niet vaststellen van deze functies in het plangebied.

Verblijfplaatsen/zwermgedrag

Vleermuizen gebruiken gedurende het jaar meerdere typen voortplantingsplaatsen en vaste rust- en verblijfplaatsen. Dit zijn zomerverblijfplaatsen, winterverblijfplaatsen, kraamverblijfplaatsen en paarverblijfplaatsen. Het zwermgedrag is gedrag dat veel vleermuissoorten vertonen voordat zij een verblijfplaats binnenvliegen en dat zich kenmerkt door het herhaaldelijk naderen (aanvliegen) van de toegang van de verblijfplaats zonder deze definitief te betreden. Een zwermlocatie is een locatie waar dieren in herfst of voorjaar zwermen (vaak bij of in winterverblijfplaatsen).

Foerageergebied

Gebied waarbinnen een soort foerageert. Een foerageergebied is van essentieel belang voor het functioneren van de verblijfplaats wanneer er geen alternatieve foerageergebieden zijn om de eventuele aantasting ervan op te vangen.

Vliegroutes

Vaste route vanaf een verblijfplaats naar een foerageergebied, waarvan minimaal 5% van de in de verblijfplaats aanwezige individuen gebruik maakt. Een vliegroute is essentieel wanneer er geen goede alternatieve vliegroute is om vanuit de verblijfplaats het betreffende foerageergebied te bereiken dan wel dat er wel een alternatieve vliegroute is, maar het gebruik hiervan kost vergeleken met de originele vliegroute teveel energie (te ver omvliegen of te onbeschermt).

Paarterritoria

Territorium waarbinnen een mannelijke vleermuis baltst en deze verdedigt tegen andere mannetjes. Binnen een paarterritorium ligt de paarverblijfplaats.

Baltsroep

Sociaal geluid (roep) dat mannelijke vleermuizen gedurende de paartijd produceren met de functie om vrouwtjes te lokken en andere mannetjes af te weren. De baltsroep kan bestaan uit een werfroep en contactroep.

Baltslocatie

Een locatie waar de functie baltsen is en geen paarterritoria of paarverblijfplaatsen worden waargenomen.

2 Inventarisatie van de huidige natuurwaarden (soortbescherming)

Het onderzoek is gebaseerd op de ethische code van het Netwerk Groene Bureaus-branchevereniging. Deze code richt zich op goed opdrachtnemerschap en maatschappelijk verantwoord ondernemen (Netwerk Groene bureaus).

De natuurwaarden van het projectgebied zijn beschreven aan de hand van de literatuurstudie en aan de hand van de verzamelde gegevens tijdens de veldinventarisatie.

2.1 Veldonderzoek

Methode vleermuisonderzoek

De methodiek voor vleermuisonderzoek naar vliegroutes en foerageergebieden is als volgt:

- Het plangebied wordt geïnventariseerd om de functie van de vliegroutes en/of foerageergebieden voor vleermuizen aan te tonen. Dit zal gebeuren door middel van (verplichte) **twee** bezoeken. Dit volgens de richtlijnen van het vleermuisprotocol (Gegevensautoriteit natuur, 2017).

Vliegroute

De locaties E, I, 'extra' en M moeten vanwege de wens om de bomenrijen te verwijderen ten behoeve van de woningbouw, worden onderzocht naar de functie van vleermuisvliegroute. De twee bezoeken ten behoeve van de vliegroutes moeten apart worden afgelegd in de periode van 15 april en 15 oktober. Met één bezoek in de kraamperiode tussen 15 mei en 15 juli.

Foerageergebieden

De locaties E, I, 'extra', K, B en M moeten vanwege de wens om de bomenrijen en open velden te verwijderen, worden onderzocht naar de functie van foerageergebied. Voor het foerageergebied zijn twee bezoeken benodigd, dit kan worden gecombineerd met de onderzoeken naar vliegroutes. Deze onderzoeken moeten plaatsvinden tussen 15 april en 1 oktober met één onderzoek tussen 1 augustus en 1 oktober.

Uitvoering vleermuisonderzoek

Het vleermuisonderzoek is met twee personen uitgevoerd, die beiden een batdetector (Pettersson D240-X), batlogger, LED-zaklamp en geluidopname apparatuur gebruikten. Het onderzoek is uitgevoerd in 2019, conform het meest recente vleermuisprotocol 2017 van de Gegevensautoriteit Natuur, de Zoogdierverseniging en het Netwerk Groene Bureaus.

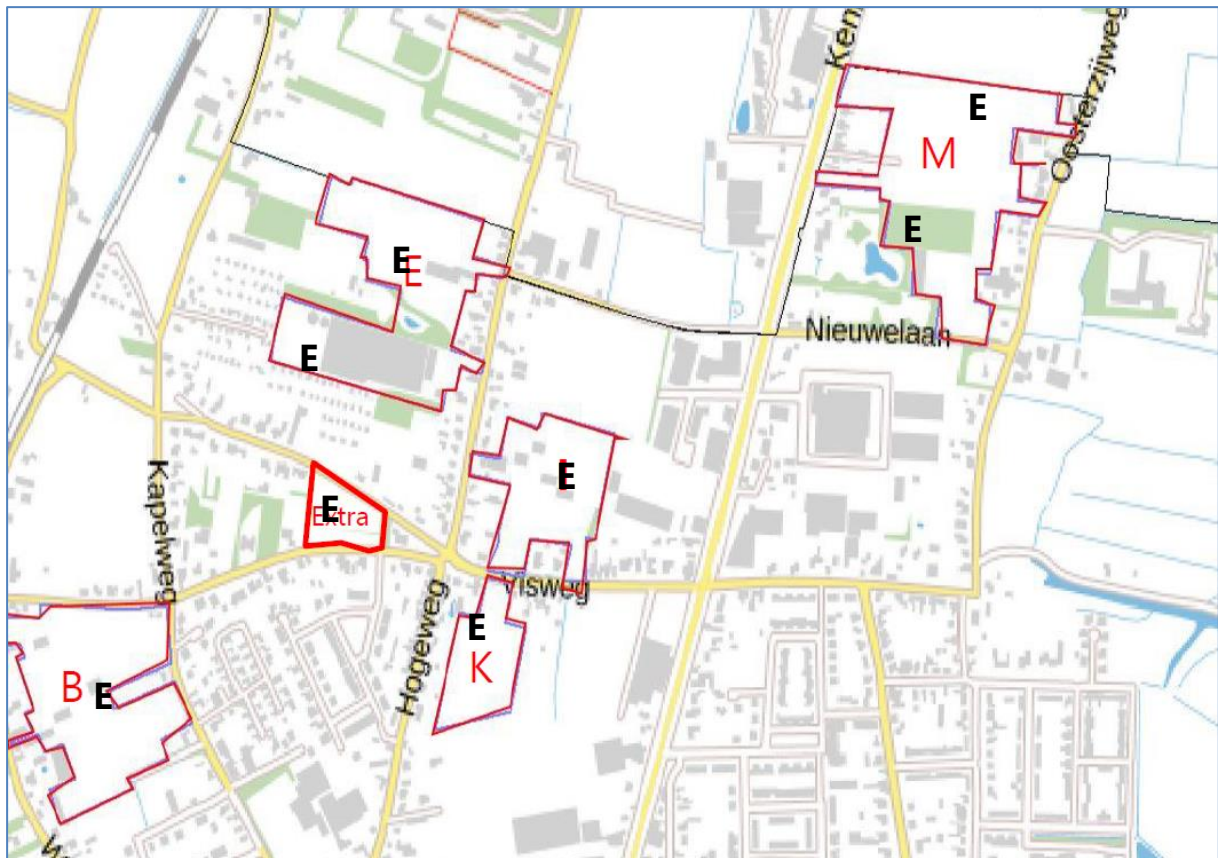
Vleermuisprotocol

De onderzoeken zijn uitgevoerd conform het vleermuisprotocol 2017. In de avond/nacht/ochtend van 18 juni en 27 augustus 2019 zijn de deellocaties bezocht.

De extra locatie, locatie B, K en I zijn in deze nachten door één ecooloog bekeken, gezien de grote en openheid van de gebieden was dit afdoende (geen lijnvormige landschapselementen). De overige locaties zijn met twee ecoologen onderzocht met warmtecamera, bat detectoren en geluidrecorders. De deellocaties zijn circa twee uur per nacht onderzocht met het aantal ecoologen dat hiervoor is genoemd. De onderzoeken zijn gestart bij zonsondergang en eindigden voor of tijdens zonsopgang. De verplaatsing tussen de deellocaties vond lopend plaats zodat tevens een beeld verkregen kon worden van de vleermuizen in het dorp. Tijdens deze twee nachten zijn in Limmen een minimaal aantal foeragerende vleermuizen waargenomen op de deellocaties. Tevens zijn enkele vleermuizen waargenomen tijdens het verplaatsen tussen locaties. Gezien de groene en landelijke omgeving en de geschiktheid van de locaties, werden vanuit een ecologisch oogpunt (veel) meer vleermuizen verwacht. De tegenvalende aantallen kunnen echter verklaard worden door de afwezigheid van oppervlakte water en voldoende voedsel (insecten).

Capaciteit

Deellocaties I, B, K en de extra locatie waren redelijk open gebieden van een dusdanige grootte dat deze door één ecooloog bekeken konden worden. De overige locaties waren groter en/of hadden een zichtbeperking (in de avond en ochtend) door aanwezige bomen (locaties M en E).

Figuur 2: plangebied met locaties van de ecologen(E)

Ervaring ecologen

Het onderzoek is uitgevoerd door twee ervaren ecologen werkend bij BK Bouw en Milieuadvies: Nadine van Wijngaarden en Gerben Kalkman.

Ervaring Nadine van Wijngaarden: Bachelor Biologie aan de Universiteit met als zwaartepunt ecologie en gedrag Master Environmental biologie aan de universiteit van Utrecht met als zwaartepunt gedragsecologie en ecologie en natuurlijke hulpbronnen. Sinds mei 2018 in dienst bij BK Bouw en milieuadvies en werkend als ecooloog. Ervaring met circa 25+ vleermuisonderzoeken naar zowel vliegroutes/foerageergebieden als verblijfplaatsen op diverse locaties in Nederland (voornamelijk in Noord Nederland).

Ervaring Gerben Kalkman: Opleiding IAH Larenstein, landbouw en milieu. Werkend bij BK sinds 2002, Werkend als ecooloog sinds 2002. Uitgebreide ervaring met vleermuisonderzoek >8 jaar), 100+ projecten verspreid over heel Nederland. Inhuur als ecooloog bij onder andere provincie Noord-Holland, Utrecht, ODMH sinds 2018, ODIJ (2019). Aangesloten bij diverse ecologen kennisoverleggen, ecooloog voor Circuit Zandvoort.

Beiden ecologen hebben ruime ervaring als ecooloog en met het uitvoeren van vleermuisonderzoek en zijn daarmee gekwalificeerd voor het uitvoeren van dit project.

2.2 Resultaten veldrondes

In tabel 1 zijn de veldbezoeken weergegeven.

De waarnemingen tijdens de locatiebezoeken zijn in tabel 1 opgenomen.

tabel 1: overzicht veldrondes

Veldronde	Tijdstip	Weersomstandigheden		Tem- pera- tuur	Wind- kracht	Doel onderzoeksrond
7 maart 2019	12:00-17:30	Vrijwel geheel bewolkt	droog	9°C	4 Bft, ZW	Quickscan flora en fauna
18 juni 2019	22:00-05:00	Vrijwel geheel bewolkt	droog	16 °C	2 Bft N	Vliegroure/Foerageergebied
27 augustus 2019	21:30-5:15	Licht bewolkt	droog	22 °C	1 Bft O	Vliegroure/Foerageergebied

Functie foerageergebied en vliegroure

Vleermuizen volgen tijdens (foerageer)vluchten lijnvormige landschapselementen, zoals watergangen, bomenrijen en dijklichamen. De waarnemingen worden hieronder per locatie besproken.

Locatie E

Locatie E is verdacht vanwege de aanwezigheid van meerdere bomenrijen en open velden, die mogelijk verwijderd moeten worden. Tijdens het eerste veldbezoek is een enkele foeragerende gewone dwergvleermuis waargenomen. Dit was slechts één individu die tussen de bomen gedurende een korte tijd foerageerde.

Het projectgebied heeft geen functie als vliegroure of essentieel foerageergebied. Gezien de landelijke en groene omgeving gaat er geen essentiële vliegroure of foerageergebied verloren.

Extra locatie

De extra locatie is verdacht vanwege de aanwezigheid van bomenrij die ten behoeven van het projectplan verwijderd moeten worden. Tijdens het eerste veldbezoek is een foeragerende laatvlieger waargenomen. De laatvlieger maakte gebruik van het open veld en vertoonde foeragerend gedrag. De laatvlieger kon zowel op zicht als op geluid worden geïdentificeerd. Tevens is aan de oostelijke kant van het plangebied een foeragerende gewone dwergvleermuis waargenomen tussen de bomen. Tijdens de tweede veldronde zijn geen laatvliegers op de locatie waargenomen.

Het projectgebied heeft de functie als foerageergebied. Gezien de landelijke en groene omgeving gaat er geen essentiële vliegroure of foerageergebied verloren.

Locatie I

Locatie I is verdacht vanwege de aanwezigheid van meerdere bomenrijen, die mogelijk verwijderd moeten worden. Tijdens de eerste en tweede veldronde zijn geen vleermuizen waargenomen binnen het plangebied.

Het projectgebied heeft geen functie voor vleermuizen. Met het uitvoeren van de werkzaamheden gaat geen essentiële vliegroure of foerageergebied verloren.

Locatie M

Locatie M is verdacht vanwege de aanwezigheid van meerdere bomenrijen en open velden, die mogelijk verwijderd moeten worden. Tijdens zowel het eerste en tweede veldbezoek is slechts een enkele foeragerende vleermuis waargenomen aan de Westelijke rand van het plangebied.

Het projectgebied heeft geen functie als essentieel foerageergebied of vliegroute. Gezien de groene omgeving gaat er geen essentiële vliegroute of foerageergebied verloren.

Locatie K

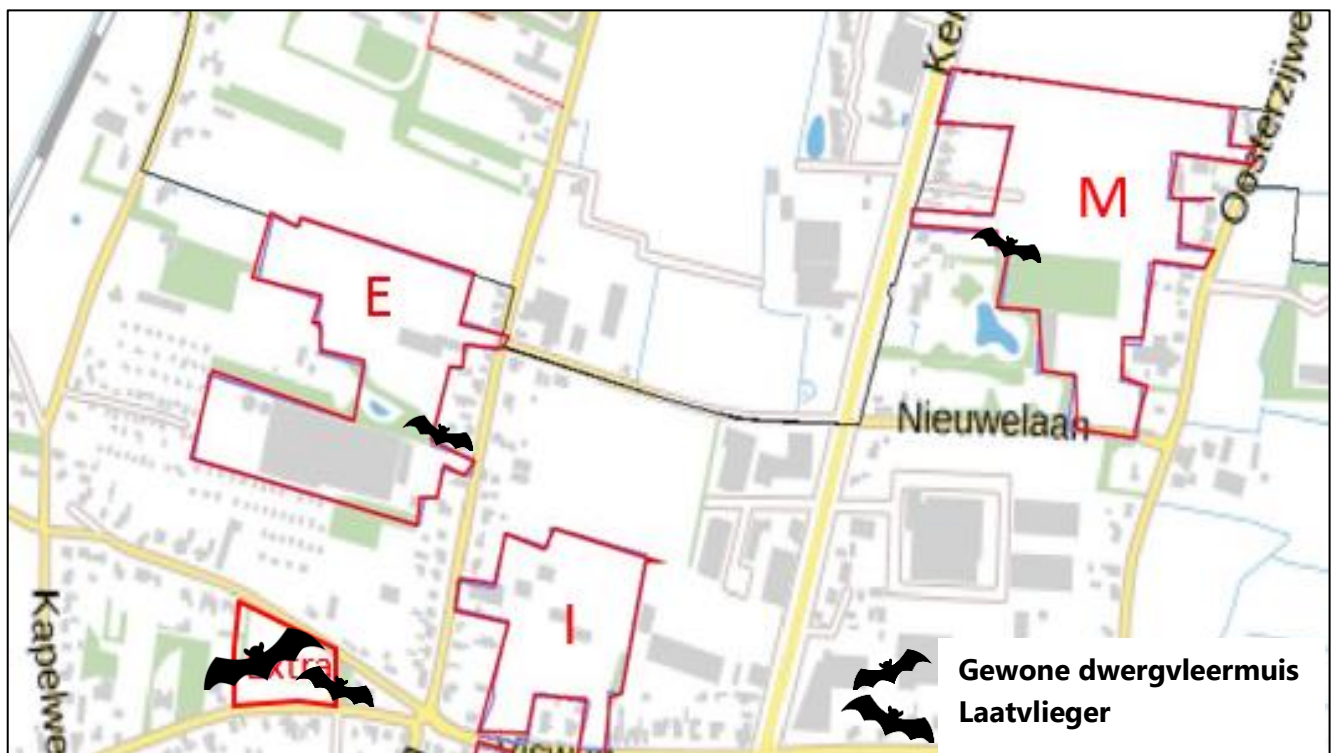
Locatie K is verdacht vanwege de aanwezigheid van open velden, die mogelijk verwijderd moeten worden. Tijdens het de veldbezoeken zijn geen vleermuizen waargenomen binnen de contouren van dit deelgebied.

Het projectgebied heeft geen functie voor vleermuizen. Met de werkzaamheden gaan geen essentiële vliegroutes of foerageergebieden verloren.

Locatie B

Locatie B is verdacht vanwege de aanwezigheid van open velden, die mogelijk verwijderd moeten worden. Tijdens het de veldbezoeken zijn geen vleermuizen waargenomen binnen de contouren van dit deelgebied.

Het projectgebied heeft geen functie voor vleermuizen. Met de werkzaamheden gaan geen essentiële vliegroutes of foerageergebieden verloren.

Potentiele verblijfplaatsen in het gebied

Limmen is een dorp met een landelijk karakter tevens is het een vrij groen dorp met vele bomen. Zowel de woningen en de bomen zijn zeer divers in leeftijd. Binnen het dorp zijn voldoende oudere woningen die geschikt zijn voor vleermuisbewoning, met name langs de Hogeweg en de Rijksweg, ook zijn er meerdere oudere boerderijen. Ook zijn meerdere oudere bomen geschikt binnen en rondom het dorp geschikt voor vleermuisbewoning. Gezien de minimale waarnemingen van vleermuizen zijn er geen verblijfplaatsen in de buurt van de plangebieden waargenomen. Het dorp zelf en de (oudere) huizen laten wel een gezonde populatie zien van met name gewone dwergvleermuizen en in mindere mate rosse, bruine grootoorvleermuis, laatvliegers, en ruige dwergvleermuis.

3 Effectbeoordeling en conclusie

Foerageergebied en vliegroutes

Foerageergebied en vliegroutes zijn beschermd als het van essentieel belang is voor het in stand houden van een vaste verblijfplaats. Dit is in zijn algemeenheid het geval als bij het verdwijnen van het foerageergebied of een vliegroute, ook de verblijfplaats zou verdwijnen (een indirect effect). In dat geval zou er sprake zijn van het overtreden van artikel 3.5, lid 4 van de Wnb. Het plangebied wordt echter niet intensief gebruikt als foerageergebied en er is ook geen vliegroute vastgesteld. Er wordt daarom door het voornemen geen essentieel foerageergebied of essentiële vliegroute aangetast. Om deze reden is er geen sprake van het (indirect) overtreden van de verbodsbepaling genoemd in artikel 3.5 lid 4.

Overige verbodsbepalingen

Vleermuizen zullen het plangebied mijden tijdens de werkzaamheden waardoor het opzettelijk doden of verstoren van vleermuizen niet aan de orde is. Bovendien is het plangebied niet van wezenlijk belang voor vleermuizen waardoor er geen sprake is van het overtreden van lid 1 ('het opzettelijk doden') en lid 2 ('het opzettelijk verstoren').

Concluderend kan gesteld worden dat gezien het bovenstaande de Wet natuurbescherming geen belemmering vormt voor de voorgenomen ontwikkelingen.

Tijdens de locatiebezoeken in Limmen zijn waarnemingen gedaan van enkele foeragerende vleermuizen. Geen van de deellocaties hebben echter de functie van essentieel foerageergebied of vliegroute.

Advies

De werkzaamheden mogen worden uitgevoerd buiten het broedseizoen, er zijn ten behoeven van vleermuizen geen ontheffingen in het kader van de Wet natuurbescherming benodigd.

Indien tijdens de werkzaamheden toch vleermuizen worden aangetroffen, dient de ecooloog te worden ingeschakeld.

4 Literatuur- en websitelijst

- Netwerk groene bureaus ethische code
- www.ravon.nl.
- www.zoogdieratlas.nl
- www.vleermuisnet.nl
- website van ministerie van Economische Zaken
- Het vleermuisprotocol (Gegevensautoriteit natuur, 2017)
- Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*, Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, Versie 2.0, december 2014

